

на доступ до інформації органів державної влади та місцевого самоврядування.

Список використаної літератури:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (прийнята Радою Європи у Римі 4 листопада 1950 р., ратифікована Верховною Радою України 17 липня 1997 р.).
2. Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів: Закон України від 23 вересня 1997 р. // ВВР. – 1997. – № 50. – Ст. 302.
3. Про державну таємницю: Закон України: від 21 січня 1994 р. // ВВР. – 1994. – № 16. – Ст. 93.
4. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні: Закон України від 16 листопада 1992 р. // ВВР. – 1993. – № 1. – Ст. 1.
5. Про захист інформації в автоматизованих системах: Закон України від 5 липня 1994 р. // ВВР. – 1994. – № 31. – Ст. 286.
6. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 р. // ВВР. – 1992. – № 48. – Ст. 650.
7. Про інформаційні агентства: Закон України від 28 лютого 1995 р. // ВВР. – 1995. – № 13. – Ст. 83.
8. Шрам У., Сиберт Ф., Питерсон Т. Четыре теории прессы / Пер. с англ. – М., 1998.
9. Демченко М.В. Проблема конструювання суспільної реальності в англо-американській професійній традиції // Грані (сер. «Політологія»). – 2010. – № 1. – С. 165-168.
10. Актуальные проблемы права СМИ. Материалы первой российско-американской конференции / Под ред. Г.В. Винокурова, А.Г. Рихтера, В.В. Чернышева. – М., 1997.
11. Lippman W. Public Opinion / 15 ed. – N.Y., 1954.
12. Гриценко О. Мас-медіа у відкритому інформаційному суспільстві й гуманістичні цінності: Монограф. – К., 2002.
13. Иванов В. Аспекты массовой коммуникации. Ч. III. Теории и модели массовой коммуникации: Монограф. – К., 2009.
14. Коновець О. Масова комунікація: теорії, моделі, технології: Навч. посіб. – К., 2007.
15. www.wikileaks.org.

Надійшла до редакції 23.12.2010

ТКАЧЕНКО В.І.,

кандидат юридичних наук, доцент
(Луганський державний університет
внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка)

УДК 342.9 (091) (477) «20»

РОЗВИТОК АДМІНІСТРАТИВНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА В РАДЯНСЬКІЙ ДЕРЖАВІ У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТОРІЧЧЯ

Стаття присвячена питанням становлення адміністративно-процесуального права в Радянській державі у першій половині ХХ сторіччя.

Ключові слова: управлінські відносини, адміністративно-процесуальні відносини, адміністративно-процесуальне право, адміністративний процес, адміністративний кодекс, адміністративна юстиція.

Стаття посвящена вопросам становления административно-процессуального права в Советском государстве в первой половине XX столетия.

Ключевые слова: управленческие отношения, административно-процессуальные отношения, административно-процессуальное право, административный процесс, административный кодекс, административная юстиция.

The article is devoted to the questions of the development of the administrative professional law in the Soviet state in the 1st half of the XX century.

Key words: management relations, administrative professional relations, administrative professional law, administrative process, the administrative Code, administrative justice.

Принциповий характер для вітчизняного адміністративно-процесуального права має дослідження історичних умов розвитку адміністративно-процесуальних відносин в Радянській державі.

Аналізуючи роботи видатних вчених І.М. Ананова, Д.М. Артамонова, К.С. Бельського, С.М. Берцинського, А.С. Васильєва, П.Г. Виноградова, В.О. Гагена, В.М. Дурденєвського, В.К. Дябло, О.Ф. Євтихієва, А.І. Єлістратова, М.І. Єропкина, М.Д. Загряцкова, В.Л. Кобалєвського, О.С. Луньова, С.П. Покровського, Н.Г. Саліщевої, С.С. Студенікіна, Ю.О. Тихомірова та інших, можна дійти висновку, що початком радянського періоду розбудови адміністративного права та адміністративного про-



цесу слід вважати лютневу революцію, а потім – жовтневі події 1917 р., які відзначилися приходом до влади більшовиків. Його закінченням – проголошення незалежності України.

Цей період повністю пов'язаний з марксистсько-ленінським баченням управління державою та суспільством, зміст якого для керівництва Радянською державою фактично протягом всієї її історії, на думку К.С. Бельського, «полягає у приматі політики над правом підпорядкування закону партійній директиві» [1, с. 35]. І це дійсно так. Для політичної верхівки Радянської держави закон був засобом вирішення політичних завдань і досягнення практичної мети соціалістичного будівництва.

Свою увагу у публікації ми зосередимо на більш суперечливому етапі розвитку адміністративно-процесуальної науки радянського періоду, а саме – першій половині ХХ ст.

Наукова думка перших двох десятиріч (1917–1937 рр.) характеризується наявністю значних протиріччя у поглядах ідеологів радянського режиму на зміст галузі адміністративного права. Вони стверджували, що адміністративне право та процес можуть існувати тільки у буржуазному суспільстві, там, де є протиріччя між владою та населенням. У цей час відбувається жорстка боротьба між побічниками поваленого царського режиму та більшовицькою владою. Починаючи з останньої чверті 1917 р. більшовицькими ідеологами здійснюється постійне цькування та залякування вчених-адміністративістів і паплюження адміністративно-правової науки.

У зв'язку з цим у 1919 р. декретом РНК РРФСР були ліквідовані юридичні факультети у вищих навчальних закладах та знищені кафедри поліцейського (адміністративного) права. Адміністративне право на факультетах суспільних наук було поділено на різноманітні спецкурси і семінари, що, власне, уповільнило розробку проблем цієї галузі [2, с. 15-15].

Не набула розвитку й адміністративна юстиція, а тим більше не було, створено систему адміністративних судів, хоча це передбачалося Декретом № 1 від 22 листопада 1917 р. нової влади [3, с. 44]. Завданням вищезазначених судів було встановлення та охорона суб'єктивних публічних прав громадян.

Тоталітаризм, що зароджувався, вимагав сильної, невідконтрольної нікому адміністративної влади. Почала формуватися всемогутня адміністративно-командна система, що не потребувала контролю ззовні, особливо судового. Внаслідок цього питання судового оскарження дій адміністративних органів відійшли на другий план. За таких умов практично всі питання щодо законності дій органів управління вирішувалися в надрах самої адміністративної системи [3, с. 52].

Почався поступовий відхід від ідеї необхідності забезпечення та охорони прав особи під час здійснення державного управління. При цьому в змісті адміністративного права поступово почали втрачати місце норми, спрямовані на встановлення та закріплення адміністративно-процесуального статусу громадянина, його охорону та захист, що свідчило про відмову від будь-яких правових зобов'язань перед особистістю. Його предмет обмежується сукупністю заходів, які спрямовані на охорону революційного порядку та безпеки. У той період воно отримує назву «адміністративне управління» та практично перетворюється в «міліцейське» право.

Однак, незважаючи на труднощі того часу, в період з 1917 до 1921 р. вчені-адміністративісти продовжували досліджувати питання теорії адміністративного процесу, створення адміністративної юстиції, розробки законодавства щодо захисту прав і свобод громадян. Серед юридичних робіт, які мають безпосереднє відношення до адміністративно-правової науки, доцільно назвати роботи В.О. Гагена «Посібник адміністративного права» (Ростов-на-Дону, 1919 р.), П.Г. Виноградова «Повторювальний курс адміністративного права» (Харків, 1919 р.). Вченими безпосередньо досліджувалися й адміністративно-процесуальні відносини, про що свідчить актуальна для того періоду робота С.П. Покровського «Адміністративний процес про переведення влади» (Казань, 1919 р.) та ін. [1, с. 41].

Лібералізації атмосфери, у якій працювали вчені-адміністративісти, сприяло запровадження радянською владою нової економічної політики – непу [4]. Починаючи з 1921 р. влада дозволила викладання адміністративного права та його підгалузі – адміністративного процесу на факультетах суспільних наук, які невдовзі були реорганізовані спочатку у правові відділення з двома циклами: судовим та адміністративним. А в період з 1926 до 1928 р. адміністративно-правові цикли були реорганізовані у кафедри адміністративного права.

Відслідковуючи еволюцію історичних подій того часу, К.С. Бельський дістає висновку, що після 1917 р. адміністративне право опинилося у досить складному становищі. У перші два десятиріччя при новому режимі воно двічі заборонялося як галузь і як наукова дисципліна



(1917–1921 рр., 1928–1937 рр.). І відносно самостійно воно розвивалося фактично тільки в період непу [5, с. 17], а саме з 1922 до 1928 р.

Умови непа вимагали перебудови управління народним господарством, що, в свою чергу, передбачало систематизацію чинного законодавства. Це стосувалося і процесуальних аналогів відповідних галузей права. Протягом 1921–1923 рр. було прийнято низку кодексів (Земельний кодекс РРФСР, Кодекс законів про працю РРФСР, Кримінально-процесуальний кодекс РРФСР, Лісовий кодекс РРФСР, Цивільно-процесуальний кодекс РРСФР).

На черзі постало питання щодо розробки аналогічного нормативного акта у сфері державного управління та публічних прав і обов'язків громадян. Таким нормативним актом став розроблений в РРФСР проект Адміністративного статуту РРФСР [6], який у 1925 р. був перейменований в Адміністративний кодекс РРФСР. Проект кодексу складався з 4-х частин: 1) забезпечення революційної законності; 2) обов'язкові постанови та адміністративні стягнення; 3) публічні права громадян; 4) охорона порядку і безпека. Таким чином, у проекті кодексу були створені особливі частини. Вони склалися з однорідних процесуальних норм, спрямованих на регулювання адміністративно-процесуальних відносин щодо забезпечення публічних прав громадян.

Однак цей проект не було прийнято. Причиною стала його структура, в основі якої простежувалися сильні «поліцейські акценти» [7, с. 15-20]. І саме це викликало незадоволення у комуністичних ідеологів, які стверджували, що зі зникненням класів у суспільстві злочинність зникне сама по собі.

У той же час розробка в Російській Федерації проекту Адміністративного кодексу сприяла прийняттю 12 жовтня 1927 р. Адміністративного кодексу України. Кодекс складався із 15 розділів: загальні положення; адміністративні акти; заходи адміністративного впливу; інші адміністративні заходи примусового характеру; трудова повинність щодо попередження стихійних лих і боротьби з ними; обов'язки населення з охорони суспільного порядку; громадянство УРСР, порядок його набуття і втрати; реєстрація й облік руху населення; товариства і спілки, клуби, з'їзди і збори; правила про культу; публічні видовища, звеселення й ігри; користування державним прапором СРСР і печатками; нагляд адміністративних органів в галузі промисловості; нагляд адміністративних органів в області торгівлі; порядок оскарження дій адміністративних органів [8, с. 11].

Кодексом впроваджувався адміністративно-процесуальний порядок розгляду скарг на дії місцевих адміністративних органів. Проте і в цьому законодавчому акті не передбачалося судового оскарження, за винятком скарг на неправильне проведення опису, оцінки майна, призначеного на продаж у разі несплати необхідних платежів, а також неправильний розподіл отриманих від продажу майна сум.

Адміністративний кодекс України також упорядкував систему органів і посадових осіб, які були уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення, процесуально регламентував розгляд цих справ. При цьому суди не зараховувались до органів, що розглядають справи про адміністративну відповідальність.

Законодавець пішов шляхом надання функцій розгляду скарг і притягнення до адміністративної відповідальності великій кількості виконавчо-розпорядчих органів, що негативно відображувалося на якості розгляду конкретних справ і приводило до звуження гарантій захисту громадянами своїх прав і законних інтересів [9].

Незважаючи на те, що у кодексі містилися дуже різні за цілями та змістом матеріальні і процесуальні норми, це було значним кроком вперед у розвитку вітчизняного адміністративно-процесуального законодавства.

Особливо слід підкреслити те, що Адміністративний кодекс України був єдиним подібним актом у правовому просторі колишнього СРСР. Жодна інша республіка такого кодексу не мала. На жаль, до 1984 р. не існувало і єдиного союзного адміністративного кодексу, а всі процесуальні норми якщо і були закріплені, то у численних законодавчих актах [10, с. 7].

В цей же час стрімкого розвитку набували дослідження з адміністративному процесу. Так, радянський теоретик адміністративного права М.Д. Загряцков першим у 1928 р. звернув увагу на наявність адміністративного процесу. Потім у 1929 р. адміністративіст В.Л. Кобалевський дійшов висновку, що порядок виявлення і виправлення порушень законності в діяльності адміністративних органів є частиною адміністративного процесу і не є частиною матеріального права [10, с. 7].

Однак ставлення до адміністративного права та адміністративного процесу у керівників Ра-



дянської держави було насторожливо-стриманим. Цьому заважали політичні та ідеологічні погляди вищої партійної еліти. І тому наприкінці 20-х – на початку 30-х рр. почався фронтальний наступ на галузь адміністративного права. Залякування старої російської професури та ідеологізація мислення у нового покоління вчених стали основними формами впливу на наукову еліту.

Так, у 1927 р. Є.Б. Пашуканіс, тодішній керівник радянської юридичної науки, у журналі «Революція права» виступив із рецензією на всі посібники та монографічні роботи, які були написані А.І. Єлістратовим, М.Д. Загряцковим, В.Л. Кобалевським, В.М. Дурденевським та ін. В рецензії підкреслювалося, що старі професори «не можуть перебудувати на відповідний лад інструментарій своїх юридичних понять і категорій». Фактично Є.Б. Пашуканіс у своїй рецензії поставив під сумнів наявність у Радянській державі бази для адміністративного права. На його думку, у ході подальшої побудови соціалістичного суспільства радянські законодавчі та адміністративні акти перетворюються у чисто «технічні, техніко-організаційні акти, поступово втрачаючи юридичний характер» [11, с. 51; 4, с. 51].

Протягом 1928 р. за вказівкою ЦК ВКПб науковці звертають свої дослідження у зазначеній галузі права. Це стосувалося і адміністративного процесу як структурної частини галузі адміністративного права.

А в січні 1931 р. відбувся перший Всесоюзний з'їзд марксистів-державників. З'їзд проходив при безпосередній участі Є.Б. Пашуканіса та П.І. Стучки і під безпосереднім доглядом члена Політбюро ЦК ВКПб Л.М. Кагановича. На з'їзді був осуджений буржуазний ухил вчених-адміністративістів А.І. Єлістратова, В.Л. Кобалевського, О.Ф. Євтихієва, В.К. Дябло та ін. Одним із найбільш значних міфологізованих «буржуазних гріхів» марксистської правової доктрини було те, що у своїх роботах вчені-адміністративісти значну увагу приділяли «буржуазному» правовідношенню «громадянин – орган державної влади», аналіз якого неминуче підводив до питання про створення адміністративної юстиції [13, с. 56]. У резолюції з'їзду було осуджено «буржуазно-юридичний світогляд» у змісті правових наук, а із системи юридичної науки, поряд з іншими галузями, виключалося адміністративне право. І далі адміністративне право як навчальну дисципліну було вилучено з навчальних програм юридичних факультетів та інститутів [13, с. 144].

Неминучі наслідки такої атмосфери у науковому середовищі призвели до прояву неймовірного лицемірства у наукових роботах, надмірного цитування «класиків марксизму-ленінізму», забуття наукових положень, які розходяться з марксистськими постулатами, реверансів у бік партійних з'їздів та пленумів. У середині 30-х рр. наукове мислення у юридичних роботах стає мовчазно-обережним і навіть боязким. Таке мислення поступово стане рисою радянської інтелігенції, особливо вчених-юристів, яка глибоко укоріниться у їх свідомості [5, с. 17].

Однак індустріалізація, а у подальшому і колективізація, перехід до планової економіки в СРСР прискорили адміністративно-правове регулювання господарських відносин. Стала нагальною потреба у проведенні адміністративно-правових досліджень, які б сприяли покращенню роботи механізму державного управління, удосконаленню функцій, форм і методів його діяльності, процедур реалізації прийнятих рішень, процесуального оформлення нормативних актів управління.

Таким чином, висновки керівника юридичної науки Радянської держави Є.Б. Пашуканіса і керівництва Інституту радянського будівництва та права стосовно того, що у найближчий час адміністративно-правова форма поступово буде замінена організаційно-плановим будівництвом, зазнали краху. У зв'язку з цим у 1936–1937 рр. було репресовано значну кількість правознавців Інституту радянського будівництва та права на чолі з його директором – Є.Б. Пашуканісом. А вище радянське керівництво змушене було знову змінити своє ставлення до науки адміністративного права та її процесуального аналога.

Підставою для початку наступного етапу розвитку адміністративного права стало, по-перше, прийняття у 1936 р. Конституції СРСР, норми якої закріплювали положення про органи державного управління, їх компетенцію, основи адміністративно-правового статусу громадян та ін.; по-друге, проведення Першої наради з питань науки радянського права та держави, яка відбулася у липні 1938 р. Характерно, що головний доповідач – А.Я. Вишинський, який у другій половині 30-х років очолював керівництво юридичною наукою, – у своєму докладі на нараді особливу увагу приділив адміністративно-правовій науці. Теза про те, що адміністративне право займає одне з центральних місць у системі радянського соціалістичного права з огляду на те значення, яке отримало державне управління в Радянській державі, була головною тезою його виступу [14, с. 81].

Фактично реабілітувавши адміністративне право, А.Я. Вишинський поставив вимогою



його подальший розвиток на підставі марксистсько-ленінської ідеології з обов'язковою критикою буржуазного (поліцейського) адміністративного права [5, с. 18].

Ця нарада заклала підвалини наукових досліджень щодо формування предмета, методу та основних інститутів адміністративного права і насамперед адміністративного процесу. Значний внесок у наукову дискусію зробили такі видатні вчені: О.Є. Луньов, А.С. Васильєв, Д.М. Артамонов, М.І. Єропкін, М.А. Виноградов, Н.Г. Саліщева, С.М. Берцинський, С.С. Студенікін, Ю.О. Тихомиров, І.М. Ананов та ін.

Важливу роль відіграло адміністративне законодавство у военний та післявоєнний час; у цей період воно набуло назву радянського воєнно-адміністративного права. Видатний вчений-адміністративіст Н.А. Виноградов переконливо довів, що воєнно-адміністративне право займало основне місце у системі воєнного права у роки Вітчизняної війни. Він вважав, що у сфері воєнного управління як у мирний, так і воєнний час виникають воєнно-управлінські відносини, які строго регламентуються, здебільшого нормами воєнно-адміністративного права. Ці суспільні відносини утворюють предмет радянського воєнно-адміністративного права [15, с. 3].

Найбільш важливі теоретичні питання радянського воєнно-адміністративного права були розглянуті вченими-адміністративістами Н.А. Виноградовим, С.С. Студенікіним, О.Є. Луньовим, С.М. Берцинським, Д.М. Артамоновим та ін. Так, у 1942 р. в Ашхабаді було видано навчальний посібник для слухачів Військово-юридичної академії РСЧА «Радянське воєнно-адміністративне право» за редакцією С.С. Студенікіна та А.Є. Луньова [15; 16; 17; 18; 19; 20; 21].

У цьому та інших навчальних посібниках досліджувалися теоретичні питання предмета, системи, норм та правовідносин воєнно-адміністративного права, порядку проходження військової служби й управління збройними силами СРСР. Значне місце в посібниках відводилося процедурам реалізації матеріального права з метою стабілізації та укріплення законності під час воєнського управління, порядку реалізації суб'єктивних прав і обов'язків військових під час внутрішньоармійських відносин, заходам, які визначають відповідальність із приводу вчинення правопорушень і адміністративно-процесуальний порядок притягнення військовослужбовців до дисциплінарної й адміністративної відповідальності [21, с. 18], захисту прав і свобод громадян у стосунках з воєнною владою та ін. [22, с. 74-75]. Про важливість адміністративно-процесуальних норм свідчило те, що вони склали окремий інститут – інститут адміністративно-процесуального права в галузі воєнно-адміністративного права.

Таким чином, незважаючи на окремі політичні викривлення у сфері розвитку адміністративно-правової науки та не принижуючи значення інших галузей права, можна дійти висновку, що адміністративне право та процес у період з 1917 до 1950 рр. відігравали, як правило, основоположну роль в організації управління Радянським Союзом, а інші галузі радянської правової системи, особливо у найскрутніші періоди існування держави, дуже часто реалізовувалися на підставі адміністративно-правових норм, коли цивільно-правові (договірні), трудові й інші суспільні відносини витіснялися адміністративно-владними, імперативними по суті вертикальними відносинами [23; 24].

Список використаної літератури:

1. Бельский К.С. и др. Административное право России: Курс лекций / Под ред. Н.Ю. Хамановой. – М., 2008.
2. Сборник декретов и постановлений рабоче-крестьянского правительства по народному образованию. – Вып. 2. – М., 1921. – С. 15–16.
3. Юрков Б.Н. Судебное обеспечение законности в деятельности административных органов. – Х., 1987.
4. Приказ Совнаркома о проведении в жизнь начал новой экономической политики. СУ РСФСР. – 1921. – № 59. – Ст. 403.
5. Бельский К.С. К вопросу о предмете административного права // Государство и право. – 1971. – № 11. – С. 14–21.
6. Административный устав РСФСР. Проект НКВД РСФСР. – М., 1924.
7. Бородина Э. Административный кодекс (по проекту НКВД) // Административный вестник. – 1925. – № 12. – С. 15–20.
8. Тихомиров Ю.А. О концепции развития административного права и процесса // Государство и право. – 1998. – № 1. – С. 5–14.
9. Административный кодекс Украины. – К., 1935. – Ст. 158.
10. Кузьменко О.В. Процесуальні категорії адміністративного права: Монограф. – К.; Львів, 2004.



11. Пашуканис Е.Б. Обзор литературы по административному праву // Революция права. – 1927. – № 3. – С. 4.
12. Берцинский С. К вопросу о методологии советского управления // Советское государство и революция права. – 1930. – № 10. – С. 56.
13. Резолюция первого Всесоюзного съезда марксистов-государственников и правовиков по докладам Е. Пашуканиса и Я. Бермана // Советское государство и революция права. – 1931. – № 3. – С. 144.
14. Основные задачи науки советского социалистического права: Матер. Первого совещания научных работников права. – М., 1938. – С. 81.
15. Виноградов Н.А. Предмет, система и источники советского военно-административного права // Советское военно-административное право. Часть общая. – М., 1945.
16. Советское административное право / Под ред. С.С. Студеникина и А.Е. Лунева. – Ашхабад, 1942.
17. Студеникин С.С. Военно-административные нормы и их особенности // Труды военно-юридической академии Красной Армии. – М., 1945.
18. Виноградов Н.А. Предмет, система и источники советского военно-административного права. – М., 1944.
19. Лунев А.Е. Военная служба и гражданство. Вопросы административного и военно-административного права // Труды военно-юридической академии. Вып. VII / Под. ред. С.С. Студеникина. – М., 1948.
20. Берцинский С.М. Военное положение по советскому праву // Труды военно-юридической академии. – 1972. – Вып. 3. – С. 59-65.
21. Артамонов Д.Н. Институт военного положения по советскому праву: Автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. – М., 1951.
22. Берцинский С.М. Вопросы административного и военно-административного права // Труды Военно-юридической академии. – Вып. VII. – С. 74–75.
23. О введении военного положения на железных дорогах: Указ Президиума Верховного Совета СССР от 15.04.1943.
24. О введении военного положения на морском и речном транспорте: Указ Президиума Верховного Совета СССР от 9.05.1943.

Надійшла до редакції 26.11.2010

ЖБАНЧИК А.В., здобувач
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 342.92

ПОНЯТТЯ «ГРОМАДСЬКІ МІСЦЯ» ТА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ

У статті проаналізовано існуючі у нормативних актах України підходи до визначення поняття «громадське місце». Запропоновано власну класифікацію громадських місць за різними критеріями. Також розглянуто досвід Російської Федерації в уточненні переліку громадських місць та визначенні тих, що такими не є.

Ключові слова: громадське місце, місця масового перебування громадян, заборонені місця.

В статье проанализированы существующие в нормативных актах Украины подходы к определению понятия «общественное место». Предлагается собственная классификация общественных мест согласно различным критериям. Также рассматривается опыт Российской Федерации касательно уточнения перечня общественных мест и определения таковыми не являющихся.

Ключевые слова: общественное место, места массового пребывания граждан, запрещенные места.

In article approaches to definition of concept «a public place» are analysed existing in statutory acts of Ukraine. Own classification of public places behind different criteria is offered. Experience of the Russian Federation in specification of the list of public places and that such is not also is considered.

Key words: a public place, places of mass stay of the citizens, the forbidden places.

На сьогодні поняття «громадське місце» закріплене у ст. 13 Закону України «Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення». Також нормативно-правовими актами України передбачений приблизний перелік громадських місць. Проте часто під час роботи у працівників органів внутрішніх справ виникають

